

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

Fındık ve Mamulleri Sektör Raporu

İHRACAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
TARIM ÜRÜNLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI

ÜRETİM

Dünya Üretimi

Fındık; bademden sonra dünyada en yaygın yetiştiriciliği yapılan, sert kabuklu meyvedir. Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Şili, Çin, İran, Fransa, Azerbaycan, Rusya ve Gürcistan'da yetiştirilmektedir. Bu ülkelerin yanı sıra FAO istatistiklerinde üretici olarak henüz yer verilmeyen Polonya, Yunanistan, Belarus, Hırvatistan, Tacikistan, Özbekistan, Rusya Federasyonu, Kırgızistan, Portekiz, Beyaz Rusya, Moldova, Ukrayna, Tunus, Slovenya, Slovakya, Suriye, Kıbrıs, Arjantin, Avusturya, Estonya, Yeni Zelanda, Romanya ve Kamerun gibi ülkelerde de az da olsa fındık üretilmekte ve üretimin arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

800-1,2 milyon ton (kabuklu) seviyelerinde seyreden dünya üretiminde ülkemizin payı %65-75 aralığında tezahür etmektedir. İtalya, ABD, İspanya, Gürcistan ve Azerbaycan ise diğer önemli fındık üreticisi ülkelerdir. Uluslararası Sert Kabuklu ve Kuru Meyveler Konseyi (INC) verilerine göre 2021/2022 sezonunda dünya üretimi yaklaşık 1,16 milyon ton olarak gerçekleşmiş olup, ülkemizin küresel üretimdeki payı %68 olmuştur. Ülkemizi ABD (%6) ve Azerbaycan (%5) takip etmiştir.

ABD: Dünya üretiminden aldığı pay %6'ya yaklaşmaktadır. Kabuklu fındık ihracatıyla ön plana çıkan ABD'de fındık üretim bölgeleri Oregon ve Washington olup, üretimin tamamına yakını Oregon'da yapılmaktadır.

İtalya: Üretimi yıllara göre değişmekle birlikte kendi iç tüketimini karşılamaktadır. Söz konusu ülkede fındık üretiminin tamamına yakını dört bölgede yapılmaktadır. Bu bölgeler; Piedmont, Lazio, Campania ve Sicilya'dır. İtalya gösterişli, iri çeşitte çerezlik fındık üretimi yapmakta; fındık hasadı Ağustos ayının ikinci yarısında başlamaktadır.

İspanya: Dünya üretimindeki yerini son yıllarda Gürcistan ve Azerbaycan'a kaptırmıştır. Üretim alanlarında son 20 yıllık bir dönemde artış olmamış, aksine 20 bin ton civarındaki ortalama yıllık üretimi, 12 bin ton seviyesine gerilemiştir. Üretim alanlarının %85'i Tarragna Bölgesinde olup, plantasyonların %80'i Negret çeşidinden oluşmaktadır. Fındık ihtiyacının önemli bir bölümünü Türkiye'den ithalat yoluyla karşılamaktadır. Tarragona Bölgesi dışında Reus yakınlarında da fındık yetiştirilmektedir. İtalya gibi İspanya da iri ve albenili fındık üretimiyle ön plana çıkmaktadır.

Gürcistan ve Azerbaycan: Gürcistan'da ortalama yıllık üretim, son yıllardaki ekim politikası doğrultusunda 38 bin tona, Azerbaycan'ın ise 40 bin tona yaklaşmış olup, iki ülkenin dünya üretimindeki payı toplam %8'e dayanmış bulunmaktadır.

Türkiye Üretimi

Türkiye'nin Karadeniz sahillerinde yoğun bir şekilde yer alan fındık bahçeleri, sahilden içeriye doğru en fazla 30 km'yi geçmeyen alanda yer almakta; Batı Karadeniz'de Zonguldak'tan başlayarak doğuya doğru tüm Karadeniz boyunca deniz ve dağlar arasında yeşil bir kuşak gibi

hemen hemen Gürcistan sınırına kadar uzanmaktadır. Fındık Alanlarının Tespitine Dair 2014/7253 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na göre 16 il ve bunlara bağlı 108 ilçede yasal olarak fındık dikimi yapılabilmektedir.

1960'lı yıllarda 100 bin ton civarında bulunan Türkiye'nin kabuklu fındık üretimi, giderek artarak, 1980'li yıllarda 300-400 bin ton, 2000'li yıllarda ise 600 bin ton seviyelerine yükselmiştir. TÜİK verilerine göre 2022 yılında ise fındık üretimimiz bir önceki yıla göre %11,8 oranında artarak 765 bin ton olmuş, meyveler ve içecek bitkilerinde 2021-2022 piyasa döneminde en yüksek yeterlilik derecesi %560,9 ile fındıkta gerçekleşmiştir. Türkiye'nin küresel fındık üretimi ve ihracatında lider ülke olması sebebiyle fındık ile ilgili olarak üretiminden, ticaretine ve fiyatlarına kadar yaşanan veya yaşanması muhtemel her türlü gelişme dünya piyasalarını da doğrudan etkilemektedir.

Türkiye'de fındık işleme sanayinde dış pazar taleplerini her yönüyle karşılayabilecek işletmeler bulunmaktadır. Bu işletmelerde ileri teknolojiler kullanılmakta, üretim her aşamada fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik testler ile kontrol edilmektedir. Ayrıca, bu ürünler el değmeden ambalajlanmaktadır. Özellikle son yıllarda daha da artan araştırma ve geliştirme çalışmalarıyla mevcut ürün çeşitleri gün geçtikçe çoğalmakta ve gelişen ambalaj sanayi ürünleri ile paketlenmek suretiyle de raf ömürleri uzatılmaktadır.

Fındık, dünya piyasalarında doğrudan tüketimin yanı sıra, ağırlıklı olarak mamul ürün bünyesinde kullanılmak amacıyla ticarete konu edilmektedir. Fındık fiyatlarında vuku bulan gelişmeler, mamul ürünlerin reçetelerinde badem gibi ikame ürünler lehine tadile gidilmesine ve bu doğrultuda tüketici alışkanlıklarında değişim yaşanmasına yol açabilmektedir. Fındığın gıda sanayinde kullanımı noktasında sürdürülebilirliğin sağlanarak tüketiminin artırılması, özellikle rekoltenin yüksek gerçekleştiği sezonlarda, arz fazlasının değerlendirilmesi ve üretici gelirlerinin belirli bir seviyede tutulabilmesi açısından önem arz etmektedir.

Diğer taraftan; son dönemde, başta İtalya olmak üzere, diğer üretici ülkeler tarafından fındık üretiminin artırılmasına yönelik yatırımların yoğunlaştırıldığı, AB'nin üçüncü ülkelerden ithalatında, gümrük vergisi muafiyeti uyguladığı Gürcistan'ın öne çıkmakta olduğu görülmektedir. Ayrıca, üretici fiyatlarının özellikle 3 Avro'nun üzerindeki seviyelerde seyretmesinin AB üreticilerince olumlu karşılandığı, söz konusu eşik fiyat seviyesinin altında seyreden fiyatların dahi Gürcistan ve Azerbaycan'da plantasyonun daha da artmasına sebebiyet verebileceği değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede; dünya fındık arzının büyük bir bölümünü gerçekleştiren ülkemizde geçmiş dönemlerdeki politika uygulamalarına dair sonuçlar ile fındık piyasasındaki mevcut arz/talep dinamikleri de göz önünde bulundurularak; tüm sektör paydaşlarının gözetildiği bir piyasa yönetimi önem arz etmektedir.

Türkiye'nin Fındık İhracatı

Türkiye hâlihazırda dünyanın en büyük fındık ihracatçısı konumundadır. 1980'li yıllara kadar ihracatın %90'ını kabuklu ve iç fındık içerirken, günümüzde yaklaşık 28 çeşit işlenmiş fındık ürünü dünyanın çeşitli ülkelerine ihraç edilmektedir. Birkaç yıl öncesine kadar toplam fındık ihracatının %27'sini işlenmiş fındık ürünleri oluştururken, son yıllarda bu oran %40'lara ulaşmıştır. Geri kalan fındığın büyük bir bölümü ise iç fındık olarak ihraç edilmektedir. İhraç

edilen kabuklu fındık miktarı ise oldukça düşük bir seviyede tezahür etmektedir. Bu durum, Türkiye'nin son yıllarda gelişen sanayi ve teknolojinin de etkisi ile fındık sanayine daha fazla önem vermeye başladığının bir göstergesidir.

2014/2015 sezonunda 217 bin ton fındık ihracatı karşılığı Cumhuriyet tarihinin rekor seviyesi olan 2,8 milyar dolar döviz girdisi elde etmiştir. Rekolteadaki artış doğrultusunda gerileme eğilimine giren fiyatlar sebebiyle 2015/2016 sezonunda bir önceki sezona göre değer bazında %19'luk bir azalış ile 2,3 milyar dolara gerilemiş olan fındık ihracatımız, miktar bazında %14'lük bir artışla 248,7 bin tona yükselmiştir. Diğer taraftan, geride bıraktığımız 2022/2023 sezonunda ihracatımız; yaklaşık **300 bin tona ulaşmış**, değer bazında ise **1 milyar 800 milyon dolar** seviyesinde gerçekleşmiştir. Başlıca çikolata imalatçısı firmaların mukim bulunduğu Avrupa Birliği (AB) ülkeleri (*Almanya, İtalya ve Fransa*) yaklaşık %75'i aşan bir payla sektörde en önemli ithalatçı konumunda bulunmaktadır. Fındık ihracatı ülkeler itibarıyla incelendiğinde, 100'ün üzerinde ülkeye fındık ihracatı gerçekleştirildiği ve özellikle Uzakdoğu ülkeleri ile İskandinav ülkelerinin ülkemiz fındığı için potansiyel arz eden pazarlar olarak dikkat çektiği görülmektedir.

Fındık ihracatı ülkeler itibarıyla incelendiğinde, 100'ün üzerinde ülkeye fındık ihracatı gerçekleştirildiği ve özellikle Uzakdoğu ülkeleri ile İskandinav ülkelerinin ülkemiz fındığı için potansiyel arz eden pazarlar olarak dikkat çektiği görülmektedir.

Tablo 1. Ülke Bazlı Fındık İhracatımız

SIRA	ÜLKELER	2022 YILI	
		Miktar (Kg)	Değer (\$)
1	ALMANYA	89.103.591	489.626.473
2	İTALYA	62.627.218	342.531.206
3	FRANSA	20.042.573	109.514.724
4	POLONYA	13.450.357	71.964.144
5	HOLLANDA	10.742.433	62.995.437
6	İSVİÇRE	10.315.743	61.614.644
7	AVUSTURYA	9.664.300	58.300.233
8	İSPANYA	8.355.040	49.093.011
9	ÇİN	8.334.663	47.443.974
10	BELÇİKA	8.088.491	42.489.982
11	BREZİLYA	5.377.488	27.490.771
12	KANADA	5.159.471	25.552.685
13	BİRLEŞİK KRALLIK	4.505.415	28.500.815
14	BİRLEŞİK DEVLETLER	4.472.419	27.923.405
15	RUSYA FED.	4.407.475	25.748.918
16	AVUSTRALYA	3.605.829	19.206.183
17	YUNANİSTAN	3.376.340	19.448.442
18	MISIR	3.322.730	16.789.299
19	LİBYA	3.199.533	18.147.579
20	UKRAYNA	2.987.618	18.528.313
GENEL TOPLAM		281.138.725	1.562.910.238

Kaynak: Karadeniz İhracatçı Birlikleri

Tablo 2. Ülkemizin Fındık İhracatı

Türkiye Fındık İhracatı (Sezonluk)			
DÖNEM	Miktar (Ton/İç)	Değer (\$)	BF (\$/ton)
1990-91	193.948	532.719.469	2.747
1991-92	164.554	460.661.351	2.799
1992-93	194.796	453.964.691	2.330
1993-94	176.232	698.672.779	3.965
1994-95	244.689	795.279.213	3.250
1995-96	208.429	622.414.952	2.986
1996-97	186.322	732.428.163	3.931
1997-98	211.444	960.614.655	4.543
1998-99	173.589	719.178.273	4.143
1999-00	198.806	690.393.374	3.473
2000-01	201.441	674.359.780	3.348
2001-02	255.114	635.276.882	2.490
2002-03	255.843	593.817.861	2.321
2003-04	223.363	915.616.061	4.099
2004-05	194.594	1.554.156.297	7.987
2005-06	239.366	1.952.767.266	8.158
2006-07	248.664	1.262.427.049	5.077
2007-08	207.287	1.589.547.748	7.668
2008-09	244.628	1.178.101.490	4.816
2009-10	218.714	1.378.691.431	6.304
2010-11	281.331	1.783.567.587	6.340
2011-12	229.628	1.819.725.808	7.925
2012-13	301.193	1.750.439.804	5.812
2013-14	264.711	1.956.565.794	7.391
2014-15	217.427	2.799.529.618	12.876
2015-16	249.682	2.280.112.657	9.132
2016-17	235.769	1.882.254.562	7.983
2017-18	286.777	1.782.226.128	6.215
2018-19	269.399	1.592.437.141	5.911
2019-20	343.561	2.312.045.738	6.730
2020-21	292.440	2.010.787.689	6.876
2021-22	340.147	1.986.044.569	5.839
2022-23	298.557	1.795.189.783	6.013

Kaynak: Karadeniz İhracatçı Birlikleri

Öte yandan, pazar bağımlılığı ve dönem dönem arz fazlası sorunlarının gözlemlendiği fındıkta gerek iç gerekse dış piyasada tüketimin artırılabilmesini teminen, tanıtım faaliyetlerinde bulunulmasına büyük önem verilmektedir. Bu minvalde; fındık ihracatımızın geliştirilmesi, mevcut pazar payımızın arttırılması ve yeni pazarlara yönelmesi çalışmalarının koordinasyonu amacıyla, hedef pazar olarak belirlenen ABD, Çin Halk Cumhuriyeti ve Japonya başta olmak üzere, çeşitli ülkelerde reklam ve tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

Fındığın ikame ürünü olan bademin uluslararası piyasalarda doğrudan tüketimi ve endüstriyel girdi olarak kullanım seviyesi, fındık ihracatımız açısından önem arz etmektedir. Nitekim, badem fiyatlarının fındığa göre daha istikrarlı seyretmesinin de etkisiyle dünyadaki badem ithalatı, yıllar itibarıyla fındığa göre daha hızlı bir şekilde artmaktadır.

1980'li yıllara kadar fındık ve fındık mamulleri ihracatımızın %90'ını kabuklu ve iç fındık oluştururken, son yıllarda işlenmiş fındık ürünlerinin ihracatımızdaki oranı %40'lara ulaşmıştır. Geri kalan fındığın büyük bir bölümü ise iç fındık olarak ihraç edilmektedir. İhraç edilen kabuklu fındık miktarı ise oldukça düşük bir seviyede tezahür etmektedir. Ülkemizde fındık işleme sanayinde dış pazar taleplerini her yönüyle karşılayabilecek işletmeler bulunmaktadır. Bu işletmelerde ileri teknolojiler kullanılmakta, üretim her aşamada fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik testler ile kontrol edilmekte ve ambalajlama işlemi el değmeden gerçekleştirilmektedir. Özellikle son yıllarda artmakta olan araştırma ve geliştirme çalışmalarıyla mevcut ürün çeşitleri gün geçtikçe çoğalmakta ve gelişen ambalajlama teknikleri ile raf ömürleri uzatılmaktadır.